

Energieagenda voor de Toekomst

Concept van *FA.vdLoo, W.Harkema e.a.* in bespreking bij Themagroep Energie van PvdA Duurzaam 2015-03-27

Het Nationale Energieakkoord (NEA) is een eerste stap op weg naar een volledig duurzame energiehuishouding in 2050. Vriend (en vijand) zijn het erover eens dat het een eerste, pragmatisch, stapje is en dat op langere termijn een doortastender en structurele aanpak nodig is. Ed Nijpels liet weten dat de Borgingscommissie gaat nadenken over zo'n Toekomstagenda. De Themagroep Energie van PvdA Duurzaam doet graag een voorzet hiervoor. Uiteindelijk gaat het om vermindering van de ecologische voetafdruk: minder vleesconsumptie, minder zoet water gebruik, circulaire economie, reductie gebruik grondstoffen, maar zeker ook een duurzame energiehuishouding. Om echt stappen te maken naar een duurzame energiehuishouding is een veel meer structurele aanpak nodig. Wat moet er staan in het Nationaal Energie Akkoord 2020 - 2030 om een grotendeels duurzame energiehuishouding in 2050 mogelijk te maken?

1. Europese Groene Energie Unie

Onze energievoorziening is Europees. Een duurzame energievoorziening moet dus ook voor een groot deel op EU-niveau tot stand komen. Daar is meer voor nodig dan het voorstel dat de EU-Commissie nu doet. Wij pleiten voor een Groene Energie Unie, vastgelegd in het EU-Werkingsverdrag:

- De EU krijgt de bevoegdheid een Masterplan Energiebesparing (40% in 2035) en Duurzame Energie (45% in 2035) te formuleren en te implementeren, met verplichte doelstellingen voor de lidstaten, inclusief harmonisering van de energiebelasting (zie onder 2).
- De EU investeert in versterking van het elektriciteitsnet om (decentrale) duurzame energie in te passen, zoals windenergie op de Noordzee. Dit krijgt voorrang boven investeringen in de gasinfrastructuur. De Commissie krijgt de bevoegdheid om transnationale verbindingen zo nodig op eigen initiatief aan te leggen.
- Het ETS-systeem wordt aangescherpt. Zie onder 2.

2. Gelijk speelveld creëren

.a. ETS versterken

Een gelijk speelveld voor duurzame energie is cruciaal.

Op EU-niveau wordt het ETS versterkt tot een effectief instrument. Dit moet zo spoedig mogelijk leiden tot een CO₂-prijs van minimaal €40/ton. In de jaren daarna moet die prijs jaarlijks groeien met 2% boven de inflatie.

Daarvoor is nodig:

- de daling van het vastgestelde emissieplafond wordt versneld
- een bodemprijs van CO₂-rechten wordt ingevoerd (of een aanvullende CO₂-belasting)
- opbrengst rechten-veiling komt ten goede aan een duurzame-energiefonds.
- Nederland probeert in Pentlateraal verband tot een gezamenlijke (lobby-) strategie te komen om deze ETS-aanscherping te bereiken.
- de EU krijgt de taak om aan zijn grenzen belasting te heffen op producten die met fossiele brandstoffen zijn gemaakt waarover geen of minder CO₂-heffing is betaald. Denk aan handelsverdrag EU en VS (TTIP).

.b. Energiebelasting herzien

Een gelijk speelveld voor duurzame energie is cruciaal.

In Nederland wordt de Energiebelasting herzien:

- als CO₂-gerelateerde doelbelasting

- op basis van het principe 'de vervuiler betaalt': meer energieverbruik, meer belasting
- de opbrengst van de energiebelasting komt ten goede aan een DE-investeringsfonds.
- voor het internationaal concurrerende bedrijfsleven wordt een overgangsregeling getroffen, waarbij de (tijdelijke) belastingfaciliteiten worden gekoppeld aan de vooruitgang op het gebied van CO₂-reductie.

3. Aardgastransitie strategie

.a. Aardgasbaten

Over enkele jaren is ons aardgas op. Na 2025 voldoet de productie al niet meer aan de vraag. Hoe gaat Nederland verder zonder aardgas. Met minder inkomsten in de staatskas?

- Het is hoog tijd voor een transitiestrategie. Formuleer zo'n strategie in het Energierapport 2015.
- Hoe compenseren we €12 miljard/jaar minder inkomsten? Versterk de groene (Top-)sector, zorg dat die een verdienvermogen in deze orde krijgt.
- Zet de resterende aardgasbaten in (orde 20x12 = 240G€) via een nieuw Aardgasbatenfonds in voor duurzame structuurversterking en versterking van de groene sector.

.b. Warmtevoorziening

Over enkele jaren is ons aardgas op. Na 2025 voldoet de productie al niet meer aan de vraag. Hoe gaat Nederland verder zonder aardgas. Met verwarming van woningen en andere gebouwen?

- Verwarming gebouwen. We zetten bij voorkeur in op
 - warmtenetten, warmtepompen en warmte/koude-opslag
 - restwarmte (verbod of belasting op lozing in water of lucht) en gaandeweg steeds meer geothermie
- Voorkom een lock-in door al te haastig te investeren in de gasrotonde:
 - vernieuwing van het gasnet (binnen 10 á 20 zijn vervangingsinvesteringen noodzakelijk).
 - nu al worden stikstof bijmeng-installaties gebouwd voor importgas. EZ wil in januari 2016 besluiten over een nieuwe systematiek met importgas als basis.
- Bouw de afhankelijkheid voor verwarming met gas zowel uit Groningen als uit Rusland af.
- Samenhangend pakket van overheidsmaatregelen. Concretisering in aansluiting op de Warmtevisie (op komst).

4. Energiebesparing

.a. Gebouwde omgeving: Nul op de meter

De energietransitie begint bij energiebesparing. De gebouwde omgeving moet naar Energieneutraal. Er worden versnelde sprongen gemaakt.

- Bestaande huurwoningen. Mede via het project 'Nul op de meter' worden bestaande huurwoningen geïsoleerd.
- Bestaande particuliere woningen. Een verplicht energielabel wordt "progressief en slim" gekoppeld aan de overdrachtsbelasting. Via een intensieve campagne wordt gezorgd dat het Energiebesparingsfonds (nu 300 miljoen, straks minstens het dubbele) totaal benut wordt.
- Nieuwbouw. Vanaf 2020 wordt de EPC volgens EU norm op nul gesteld (in het Bouwbesluit opnemen dat dit geldt voor vergunningen die afgegeven worden vanaf 2018).

.b. Industrie: handhaven en innoveren

De energietransitie begint bij energiebesparing. Bedrijfsprocessen kunnen efficiënter. Er worden stappen gemaakt om ze circulair te maken (hergebruik, duurzame energie). Routekaarten 2030 worden versneld geïmplementeerd.

- Wet Milieubeheer wordt streng gehandhaafd (maatregelen met tvt 5jaar of minder verplicht) (ook in de volgende periode).
- Routekaarten 2030 en MJA-afspraken worden versneld geïmplementeerd.

- Innovatie: iedere sector ontwikkelt een Routekaart en een Innovatieprogramma naar de Circulaire economie.

.c. Agrarische sector: streven naar CO2-neutraal in 2035

.d. Transport: stimulering elektrisch vervoer

Momenteel wordt 50% van de energie voor binnenlands transport verbruikt door de personenauto, zo'n 250 PJ/jaar. De personenauto op benzine en in mindere mate diesel is een zeer inefficiënt vervoersmiddel voor 1 persoon van gemiddeld 75 kg.

- Voor woon-werk verkeer is elektrisch transport een veel zuiniger alternatief, het rendement van de elektromotor is 90%, die van de benzinemotor is slechts 25%. Bovendien kan elektriciteit momenteel efficiënt op een duurzame manier opgewekt worden, terwijl het produceren van biobrandstoffen een moeizaam proces is, dat concurreert met de landbouw.
- Verdere ontwikkelingen van trein, light rail, metro en tram-netwerken zijn dan ook de juiste stappen voor de nabije toekomst. Daarbij hoort ook de fiets, 100% duurzaam en ook nog gezond. Daarmee dienen stations ook voorzien te worden van goede en veilige fietsenstallingen, zodat men niet te lang onderweg is met het openbaar vervoer. Vooral met overstappen kan veel tijd verloren gaan.
- Ook elektrische scooters en fietsen kunnen op middellange afstanden een goed alternatief zijn voor de auto.
- Stimulering duurzame brandstof voor vrachtvervoer en scheepvaart, bijvoorbeeld waterstof (brandstofcel).

5. Decentrale opwekking

.a. Regelgeving herzien

Duurzame energie is voor een belangrijk deel decentraal en kan overal lokaal opgewekt worden. De ontwikkeling van de techniek maakt dat mogelijk. 'Decentraal' rukt dan ook op, steeds meer niet-traditionele partijen wekken energie/elektriciteit op. Boeren bouwen windmolens, burgers worden prosumers, waterschappen starten hun 'Energiefabriek', de glastuinbouw realiseert 'de kas als energiebron'. Regelgeving en Energiebelasting zijn echter nog geënt op de oude situatie waarin een beperkt aantal grote centrales (letterlijk en figuurlijk) stroom afleveren bij de consument.

- *Regelgeving.* Elektriciteitswet en Warmtewet moeten een nieuwe opzet krijgen, gebaseerd op 'Decentraal'
- *Bekostiging.* Transporttarieven moeten gedifferentieerd worden, Energiebelasting moet herzien worden. Duurzame energie van Nederlandse bodem moet geleidelijk, vrijgesteld worden van EB. Fluctuerende in- en verkooptarieven voor elektriciteit ter bevordering van optimaal gebruik van energie uit zon en wind en opslag.

.b. Ruimte voor Burgerinitiatief

Duurzame energie is voor een belangrijk deel decentraal en kan overal lokaal opgewekt worden. Lokaal ontstaan er dan ook vele initiatieven. De Energietransitie begint bij de Burger, het is uiteindelijk mensenwerk. Benut die Burger-power en lokale creativiteit en innovatie.

- Geef ruimte aan Burgerinitiatieven. Van regelgevend beleid naar faciliterend beleid;
- Zet Regionale aanpak (zoals bijv. Energy Valley) centraal in het beleid;
- Toets regelgeving op de lokale opwek van duurzame energie.

6. Systeemintegratie: urgent aandacht

Meer duurzame energie en meer decentrale opwek betekent een meer variabel aanbod. Hoe passen we dat goed in in het energiesysteem? Dat vereist urgent studie en actie.

- Onbalans in de stroommarkt dreigt. De Duitse zon-productie leidt soms al tot verstoring van de Europese stroommarkt. Een zonsverduistering is aanleiding tot extra inkoop op de termijnmarkt. De stroommarkt reageert op marginale kosten, waardoor meer duurzaam nu leidt tot meer subsidie en te weinig back-up-vermogen. Met spoed moet (op EU-niveau) een plan voor de stroommarkt geformuleerd worden: *'meer duurzaam zonder onbalans'*. Opties kunnen bijv. zijn demandside-management, versterking van interconnecties, opslagmethoden van energie.
- De E-, G- en W-markten zullen meer verknoopt raken door opslag/conversie-technieken als bijv. Power2heat, Power2Gas, Gas2Power, PompAccumulatieCentrales etc. Energietransitie vereist meer aandacht voor systeemintegratie. Entameer studies op EU-niveau, zet het gestarte Topsector-programma 'Systeemintegratie' versterkt voort.

7. Alle Consumenten doen mee

De Energietransitie begint bij de Consument en zijn/haar keuzes: LED-lampen, drastische vermindering autokilometers, elektrische auto of waterstof auto, vermindering vleesconsumptie, acceptatie windmolen in de buurt enz... Alle consumenten moeten meedoen, zeker als de energietransitie versnelt en opschaalt. Communicatie en verleiding is doorlopend nodig.

- Het Energieakkoord 2030 moet een Actieplan Consument bevatten. Met alle sociaalwetenschappelijke kennis die we hebben over consumentengedrag zetten we een goed doordachte strategie in werking.
- De Stichting Urgenda krijgt hierin een belangrijke rol toebedeeld.

8. Energietransitie met solidariteit

De lusten en lasten van de Energietransitie dienen rechtvaardig verdeeld te worden. De sterkste schouders moeten de sterkste lasten dragen. Zowel nationaal als internationaal:

- Energie zal duurder worden. Dat tikt door in de woonlasten, oude woningen zijn moeilijker te isoleren.
- Zon PV: de belastingvermindering voor prosumers wordt door in de eerste schijf gecompenseerd. Betalen de arme burgers de zonnepanelen van de rijke?
- Participatie in windmolens: wie kan dat wel en niet betalen?

- De lusten/lasten van de Energietransitie dienen rechtvaardig verdeeld te worden. Het Energieakkoord 2030 dient doorgerekend te worden op inkomenseffecten.
- 'Sustainable Energy for All' wordt een van de post-2015 Millenniumdoelen. In de Klimaatconferentie Parijs dient Nederland/EU vanuit het principe 'rechtvaardige verdeling' te onderhandelen. Duurzame energie dient een speerpunt van BZ/DGIS-beleid te worden.

9. Energietransitie met continuïteit

Een structurele aanpak van de Energietransitie vraagt om een grote continuïteit. In een parlementaire democratie is continuïteit vaak ver te zoeken. Maatregelen moeten genomen worden om continuïteit te borgen. Met het Energieakkoord in SER-kader is een eerste stap gezet.

- Stel een Energietransitie-Commissaris aan (met directe toegang tot het kabinet)
- Leg de coördinerende verantwoordelijkheid voor het Energieakkoord neer bij één Departement (evt. een aparte minister voor Energie&Klimaat)
- Leg doelen en maatregelen zoveel mogelijk wettelijk vast.
- Laat de financiering van het Energieakkoord zo min mogelijk via de Rijksbegroting lopen.